

วิจารณ์หนังสือ

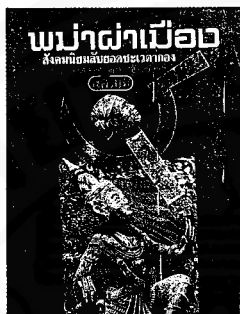
วิจารณ์หนังสือ

วิจารณ์หนังสือ

วิจารณ์หนังสือ

กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชน, พม่าฝ่าเมือง: สังคมนิยมลัทธิยอคะเวดากอง, กรุงเทพฯ, มติชน, 2531, 196 หน้า, ราคา 50 บาท

เมื่อพม่ากลายเป็นข่าวให้ชาวโลกจับตามองดู เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายในประเทศในขณะนี้ ซึ่งมีการลุกฮือของนักศึกษาและประชาชน เรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองและนโยบายเศรษฐกิจ นั้นหมายถึง การท้าทายอำนาจของรัฐที่มีทหารครอบงำมาเป็นเวลา 26 ปี ภายใต้การดำเนินนโยบาย “วิถีทางของพม่าสู่สังคมนิยม” ได้เกิดขึ้นแล้ว ด้วยเหตุนี้เองที่ทำให้ กองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์มติชน ได้เสนอหนังสือชื่อ พม่าฝ่าเมือง: สังคมนิยมลัทธิยอคะเวดากอง ตีพิมพ์ครั้งที่หนึ่ง เมื่อเดือนกันยายน 2531 โดยสำนักพิมพ์มติชน ราคา 50 บาท จุดประสงค์ของหนังสือ คือ ความพยายามที่จะมองพม่าถึงสภาพวิวัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่ทำให้พม่าก้าวมาถึงจุดที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ เริ่มตั้งแต่การเข้ามาใช้อำนาจของนายพลเนวิน เมื่อ 2 มีนาคม 2505...ตราบจนกระทั่งวันที่ก้าวลงจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2531 นี้เอง (ดูหน้า 5) คณะผู้เขียนได้จัดแบ่งเนื้อหา ของพม่าฝ่าเมืองฯ ออกเป็น 3 ตอนหลักด้วยกัน คือ

ตอนที่หนึ่ง เรื่องพม่าฝ่าเมือง : สังคมนิยมลัทธิยอคะเวดากอง ซึ่งจะให้นิเื่อเรื่องเกี่ยวกับ การก้าวเข้ามาใช้อำนาจของนายพลเนวิน นโยบายที่ผู้นำเอามาใช้ ตลอดจนความบกพร่องและล้มเหลวของ “วิถีทางของพม่าสู่สังคมนิยม” ในกรณีต่าง ๆ อันนำมาซึ่งวิกฤติการณ์ทางการเมืองของพม่าในปัจจุบันนี้ ตอนที่สอง ภาคผนวกจะประกอบไปด้วยบทสรุปเหตุการณ์ปัจจุบันของพม่า ตั้งแต่ปลายปีที่แล้วจนถึงเหตุการณ์นองเลือดครั้งใหญ่ในเดือนสิงหาคม 2531 มีสังเขปประวัติศาสตร์พม่า เรื่องราวส่วนตัวของผู้นำพม่า ตลอดจนทัศนคติทางการเมืองและแนวการดำเนินนโยบายของนายพลเนวินและเส่ง ลวิน รวมทั้งบุรุษผู้ที่ได้สมญานามว่าเป็นผู้เขย่าแผ่นดินพม่า...อ่องยี และความล้มเหลวทางเศรษฐกิจของพม่า ตอนสุดท้าย คือประมวลภาพชุดชีวิตความเป็นอยู่ในวิถีทางแบบพม่า

สำหรับเนื้อหาของหนังสือเรื่องนี้ ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า มีความซ้ำซ้อนกันอยู่ในแต่ละตอนและในแต่ละบทซึ่งถูกแบ่งซอยย่อยออกไป โดยมีได้มีความจำเป็นใด ๆ เลย บางบทมีเนื้อหาบางอย่างจนไม่น่าจะแยกย่อยได้อีก หรืออาจเนื่องมาจากในหนังสือเล่มนี้มีผู้เขียนหลายคน ซึ่งแต่ละคนได้เขียนเป็นรูปบทความแล้วทางกองบรรณาธิการฯ ได้จับเข้ามารวบรวมและเรียบเรียงเข้าด้วยกัน นี่อาจเป็นคำตอบของคำถามที่ว่า ทำไมเนื้อหาจึงซ้ำซ้อน หรือใกล้เคียงกันในหลายบทข้อพิสูจนสมมติฐานอันนี้อีกประการหนึ่งก็คือ ในบางบทเมื่อกล่าวถึงปีของเหตุการณ์นั้น ๆ จะใช้พุทธศักราช แต่ในบางบทกลับใช้ปีคริสต์ศักราช เช่น หน้า 164 คือ “...เนวินอ้างสาเหตุเรื่องนี้ในการก้าวลงจากตำแหน่งประธานาธิบดี เมื่อปี 2524” กับในหน้า 165

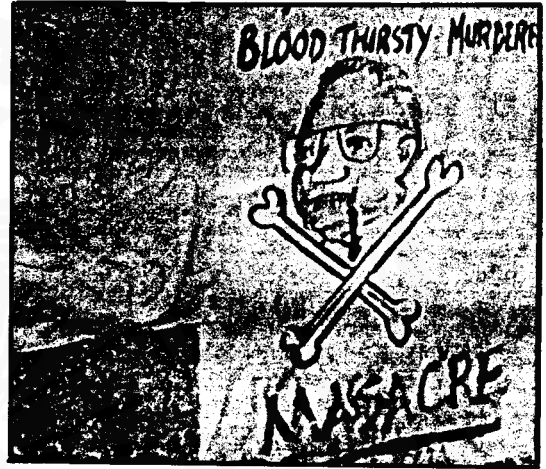
วิจารณ์หนังสือ

ที่ว่า “...เขาเคยทำสำเร็จมาแล้วคราวลงมือถอนรากถอนโคนขบวนการนักศึกษาที่ลุกฮือต่อต้านเนวินคราวทำการรัฐประหาร 1962...”

ความบกพร่องที่นับว่าร้ายแรงมากที่สุด คือ การขาดรายชื่อผู้เขียนหนังสือเล่มนี้และการขาดบรรณานุกรม หรืออย่างน้อยที่สุดก็คือ การขาดเชิงอรรถของเอกสารสำคัญ ๆ บางชิ้น เช่น จดหมายของอ่องยีและคำแถลงการณ์ของนักศึกษาซึ่งทำให้นเนื้อหาของหนังสือนั้นด้อยคุณค่าลงไปทันที เพราะเปรียบเสมือนการยกมากล่าวอ้างอิงอย่างลอย ๆ ขาดน้ำหนัก และขาดความน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ยังมีปรากฏในลักษณะการกล่าวอ้างแบบลอย ๆ อีกคือ ในหน้า 88 “นักศึกษาทางรัฐศาสตร์คนหนึ่งกล่าวว่า...” สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้อ่านที่สนใจศึกษาเรื่องราวของพม่าจะไม่สามารถใช้หนังสือพม่าฝ่าเมืองฯ นี้เป็นหลักของการศึกษาสภาวะการณ์พม่าปัจจุบันได้เลย

ทางด้านการใช้ภาษานั้น แม้ว่าจะไม่ใช่ตัวแปรสำคัญนัก แต่ก็ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกรำคาญไม่น้อย เช่น การใช้ภาษานักหนังสือพิมพ์ ในหน้า 74 ที่ว่า “หลายพื้นที่ของรัฐบาลต้องตกไปอยู่ในการยึดครองของฝ่ายตรงข้าม...” และมีความผิดพลาดในการพิสูจน์อักษรมากทีเดียว

การนำเสนอบทความต่าง ๆ ยังเป็นแบบรายงานข่าวมากกว่ารูปแบบของงานวิจัย ผู้เขียนแต่ละคนแม้ว่าจะมีการสรุปและวิเคราะห์บทความของตนเอาไว้ในตอนท้าย แต่ก็เป็นการวิเคราะห์ที่ขาดดุลยพินิจในวงแคบเอาแต่สถานการณ์ในพม่าเป็นเกณฑ์สำคัญ และการวิเคราะห์นั้นล้วนเป็นการกล่าวโจมตีระบบเผด็จการทหารและระบอบสังคมนิยมของพม่าแทบทั้งสิ้น ไม่ได้มอง

ถึงส่วนดีของการดำเนินงานในระบอบนี้เลยว่ามีส่วนทำให้พม่าสามารถสะกดกั้นอิทธิพลของมหาอำนาจไม่ให้เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับพม่าได้สำเร็จและดำรงสถานภาพการเป็นประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดได้อย่างดีเยี่ยมตลอดมา

นอกจากนี้ฝ่ายบรรณาธิการได้ละเลยประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งคือเรื่องบทบาทของพระสงฆ์พม่าในทางการเมือง ทั้ง ๆ ที่มีรูปภาพอยู่หลายแห่งและมีการเอ่ยถึงอยู่เนือง ๆ แต่ไม่มีรายละเอียดว่าพระสงฆ์เข้ามามีบทบาทร่วมกับนักศึกษาประชาชนอย่างไร เหตุใดองค์กรของรัฐจึงปล่อยให้พระสงฆ์เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องด้วย หรืออย่างน้อยที่สุดก็ควรจะต้องพูดถึงความเป็นอิสระของพระสงฆ์ในทางการเมืองของพม่าไว้บ้าง เพราะมีความแตกต่างอย่างมากระหว่างพระสงฆ์ในพม่ากับในประเทศไทย

การใช้รูปภาพประกอบนั้นนับว่าเป็นประเด็นที่น่าชมเชยเพราะรูปภาพเหล่านี้จะช่วยเสริมความเข้าใจในสถานการณ์ของพม่าได้ชัดเจนยิ่งขึ้น และจะดียิ่งขึ้นไปอีก หากมีคำบรรยายใต้รูปเหล่านั้นบ้างก็คงจะช่วยให้อ่านเข้าใจได้รวดเร็วยิ่งไปกว่าเดิม

วิจารณ์หนังสือ

ส่วนที่น่าชมเชยมากที่สุดในหนังสือเล่มนี้คือ ความพยายามของคณะผู้เขียนในการแปลเอกสาร “วิถีทางของพม่าสู่ลัทธิสังคมนิยม” ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านทำความเข้าใจในความหมายใหม่ของสังคมนิยมในปัจจุบันดียิ่งขึ้น รวมทั้งการสังเขปประวัติศาสตร์พม่าโดยย่อไว้ จะทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องราวของพม่ามาก่อนได้ติดตามเรื่องไปได้โดยตลอด นับได้ว่าเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านอย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจารณ์ขอสรุปทัศนคติว่า ผู้วิจารณ์เห็นด้วยกับประกาศของสำนักพิมพ์ฯ ที่ว่า “หนังสือ” พม่าฝ่าเมือง : สังคมนิยมลัทธิขบวนการชาวกอง” นี้เป็นบันทึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์การเมืองหน้าใหม่ของพม่าที่เก็บรายละเอียดมาจนถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชาติปัจจุบันอย่างที่ยังไม่มีบันทึกมาก่อนในหนังสือภาษาไทย” และพร้อมกันนี้ขอกล่าวเสริมว่า บันทึกเหตุการณ์โดยละเอียดเหล่านี้แม้จะยังไม่มีบันทึกมาก่อนในหนังสือภาษาไทย แต่ทว่ามียุ่อย่างพร้อมมูลในหนังสือพิมพ์รายวันทุกฉบับและแทบทุกวัน...หากผู้ที่สนใจเรื่องพม่าได้ติดตามอ่านมาโดยตลอดตั้งแต่ต้นก็ย่อมจะเข้าใจสถานการณ์เหล่านั้นได้เช่นกัน

ด้วยเหตุนี้เอง พม่าฝ่าเมือง : สังคมนิยมลัทธิขบวนการชาวกองในทัศนคติของผู้วิจารณ์จึงเปรียบเสมือนการรวมเล่มหนังสือพิมพ์รายวันนั่นเอง แน่นอนที่ว่าย่อมจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ไม่ได้ติดตามเรื่องราวของพม่ามาตั้งแต่แรกเริ่ม แต่สำหรับผู้ติดตามอ่านข่าวคราวมาโดยตลอดและโดยเฉพาะอย่างยิ่งพอจะมีพื้นความรู้ความเข้าใจพม่าอยู่บ้างก็ไม่น่าจะได้ประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้แต่ประการใด หากจะพิจารณากันอย่างลึกซึ้งแล้ว ดูเหมือนว่าทางสำนักพิมพ์ฯ จะผลิตหนังสือเล่มนี้ขึ้นมาด้วยความรีบเร่ง (เห็นได้จากความผิดพลาดหลายประการที่กล่าวมาแล้ว) เพียงเพื่อที่จะให้ทันกับช่วงเหตุการณ์ของพม่าที่กำลังเป็นที่สนใจของชาวโลกและประเทศเพื่อนบ้านอย่างเรา..ชาวไทย อันหมายรวมถึง จุดประสงค์ทางการค้าที่น่าหนักใจการผลิตเพื่อบริการวงการการศึกษาของสังคม

ฉัตรภรณ์ พิรุณรัตน์

ภาควิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้
บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

วิจารณ์หนังสือ

Carl Von Clausewitz. On War (Princeton: Princeton University Press, 1984)

เคลาส์วิทซ์ได้ชื่อว่าเป็นหนึ่งในสองของผู้วางรากฐานการศึกษา เรื่องความคิดทางการทหารในยุโรปสมัยใหม่ On war หนังสือที่รวบรวมเรียงความเรื่องต่าง ๆ ของเคลาส์วิทซ์ ที่ว่าด้วยแง่มุมต่างๆ ของการสงครามนั้น จัดพิมพ์ครั้งแรกเมื่อ ค.ศ. 1832 หลังจากที่เขาตายได้ปีหนึ่ง และหนังสือเล่มนี้ก็กลายเป็นหนังสือที่มีอิทธิพลอย่างยิ่งในวงการทหารของปรัสเซีย ถึงขนาดมีผู้กล่าวว่าเป็นตำราที่ทำให้กองทัพปรัสเซียมีชัยชนะเหนือออสเตรียที่ชาโดวาและรบชนะฝรั่งเศสที่ซีดาน อันเป็นการรบครั้งสำคัญที่ส่งผลให้ความทะเยอทะยานของปรัสเซียในการเป็นผู้นำรวมรัฐเยอรมันเป็นไปได้อย่างสำเร็จ

On War มีฉบับแปลจากเยอรมันเป็นภาษาอังกฤษแล้วถึงสองฉบับ ฉบับของสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยพรินซ์ตันนั้นนับเป็นฉบับแปลฉบับที่สาม ซึ่งปีเตอร์แพเรต (Peter Paret) บรรณาธิการฉบับแปลล่าสุดนี้

อ้างว่าการแปลครั้งก่อน ๆ มีข้อบกพร่องอยู่ ฉบับหนึ่งแปลผิดและกำกวม อีกฉบับแปลดีกว่า แต่ทว่าเหมือนเล่มแรก คือ แปลจากต้นฉบับภาษาเยอรมันที่ไม่สมบูรณ์ ทั้งมีการเปลี่ยนแปลงข้อความที่สำคัญ ๆ จากฉบับพิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ปี 1832 ด้วย เขาจึงเห็นว่าจำเป็นที่จะต้องแปลใหม่อีกครั้งหนึ่ง

การแปลครั้งนี้ นับเป็นประโยชน์ต่อคนรุ่นใหม่ที่สนใจศึกษางานของเคลาส์วิทซ์ เพราะผู้แปลใช้ภาษาที่ทันสมัยขึ้น ไม่ติดกับรูปประโยคภาษาเยอรมัน และยังมีรรถกถาอธิบายท้ายเล่มสำหรับผู้อ่านที่ไม่ค่อยมีประสบการณ์ที่อาจจะ “หลงทาง” ระหว่างที่อ่านเรื่องอันยืดยาวนี้ นอกจากนี้บรรณาธิการยังรวมบทความที่น่าสนใจเกี่ยวกับงานของเคลาส์วิทซ์ไว้ด้วย เป็นบทนำก่อนที่จะถึงเนื้อเรื่องจริง เป็นเรื่องกำเนิดของหนังสือเล่มนี้ อิทธิพลของเคลาส์วิทซ์ที่มีต่อการทหารของยุโรปและการอภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ ในวงวิชาการ บทความนำทั้งสามบทความนี้ช่วยทำให้ผู้อ่านเข้าใจความคิดของเคลาส์วิทซ์ได้มากขึ้นและเป็นการนำทางในการอ่านให้ได้รรถรสยิ่งขึ้น

เคลาส์วิทซ์เป็นนายพลในกองทัพปรัสเซีย เริ่มมีประสบการณ์ในการสงครามตั้งแต่อายุสิบสองปี ในการรบระหว่างปรัสเซียและฝรั่งเศสในปี 1793 ต่อมาได้เข้าเรียนที่โรงเรียนสนาธิการและเป็นลูกศิษย์คนโปรดของชาร์นโฮสต์ (Scharnhorst) นายทหารคนสำคัญที่ปฏิรูปการทหารของปรัสเซียให้ทันสมัยขึ้น ภายหลังจากการพ่ายแพ้ต่อกองทัพฝรั่งเศสของนโปเลียน เขาเป็นคนหนึ่งที่อยู่ในกลุ่มนายทหารหัวก้าวหน้า ที่เห็นความสำคัญของการศึกษาทางด้านวิทยาศาสตร์ ในหมู่นายทหาร รวมทั้งสนับสนุนการคัดเลือกและบำ-

วิจารณ์หนังสือ

เห็นถึงความชอบนายทหารโดยการวัดความรู้และความสามารถในการรบเป็นหลัก ไม่ใช่ดูจากชาติตระกูล เคลาสวิทซ์รับราชการทหารหลายทาง เป็นทั้งนายทหารเสนาธิการ คุมกองกำลัง และเป็นอาจารย์สอนที่โรงเรียนทหารบกและโรงเรียนเสนาธิการ เป็นผู้หนึ่งที่เข้าร่วมรบในสงครามวอเตอร์ลูด้วย

หนังสือ On War นี้ เคลาสวิทซ์ใช้เวลาเขียนที่ละนิดละหน่อย นานกว่าสิบปี และน่าเสียดายที่เขาถึงแก่กรรมในปี 1831 ไม่ทันที่จะตรวจแก้หนังสือได้เสร็จสมบูรณ์ เพราะฉะนั้นหนังสือเรื่องนี้จึงมีลักษณะที่ไม่ปะติดปะต่อกัน มีการพูดซ้ำ ๆ และอ้อมค้อมไม่ตรงประเด็นนัก มีเฉพาะบทแรก ๆ ของเล่มที่ 1 ที่เคลาสวิทซ์ ตรวจแก้เสร็จก่อนถึงแก่กรรม จึงจัดเรื่องแบ่งหัวข้อไว้กระจ่าง อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้มีผู้ยกย่องว่าเป็น การศึกษาเรื่องสงครามเรื่องแรกที่ลึกถึงแก่นและได้วางแนวความคิดทางการทหารที่สามารถปรับได้ตามยุคสมัย ทั้งนี้ผู้แต่งได้ศึกษาวิเคราะห์จากประวัติศาสตร์สงครามในยุโรปยุคก่อนและในสมัยของเขาเอง สงครามนโปเลียนมีอิทธิพลต่อความคิดของเคลาสวิทซ์มาก เขาพยายามจะหาข้อสรุปจากสงคราม

ที่เกี่ยวข้องกับสังคมและการเมืองเศรษฐกิจของนานาประเทศในยุโรป ศึกษาว่าอะไรก่อให้เกิดสงครามและอะไรบ้างที่จะต้องคำนึงถึงเพื่อให้ชนะสงคราม

เคลาสวิทซ์เห็นว่าสงครามไม่ได้เป็นปรากฏการณ์ที่เป็นเอกเทศ หากเป็นการต่อเนื่องของการเมืองในอีกวิถีทางหนึ่ง เพราะฉะนั้นไม่อาจจะวางแผนการรบที่ดีได้โดยไม่คำนึงถึงสถานการณ์ทางการเมืองที่เป็นอยู่และความสัมพันธ์กับรัฐต่าง ๆ ประสบการณ์จากสงครามปฏิวัติฝรั่งเศสและสงครามนโปเลียนทำให้เคลาสวิทซ์ไม่เชื่ออีกต่อไปว่าสงครามคือ “กีฬาของพระราชา” เขาเห็นว่า สงครามคือการใช้ความรุนแรงที่ไม่อาจจะเอาชนะได้ด้วยการเล่นสนามหรือเคลื่อนกำลังพล แต่จะต้องขึ้นอยู่กับการรบ การปะทะและการทำลายล้างศัตรู ในการนี้จำเป็นที่จะต้องระดมทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้อย่างเต็มที่และให้ได้ประโยชน์ที่สุด ความคิดของเคลาสวิทซ์ดูเป็นเรื่องราวธรรมดาในสมัยนี้ แต่เมื่อร้อยกว่าปีมานั้นเป็นการมองสงครามอย่างจริงจังและล้ำยุคเพราะถ้าพิจารณาความคิดของคนทั่วไปแม้กระทั่งในสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ยังมองสงครามในแง่อุดมคติหรือโรแมนติก เป็นการต่อสู้เพื่อแสดงความกล้าหาญหรือเพื่อคุณธรรมเป็นใหญ่ เคลาสวิทซ์ยังเห็นว่าเนื่องจากสงครามเป็นส่วนหนึ่งของการเมือง ดังนั้นความมุ่งหมายทางการเมืองจะต้องเป็นรองผลทางการเมืองที่จะได้รับ ในความเห็นของเขา คณะรัฐมนตรี (หรือเสนาบดีในสมัยของเขา) จะต้องกำหนดแนวทางของการรบและบัญชาการทหารควรจะเป็นสมาชิกคณะรัฐมนตรีเพื่อจะได้มีส่วนในการตัดสินใจทางด้านยุทธศาสตร์ แนวความคิดของเคลาสวิทซ์นี้เป็นที่ยอมรับของมอลต์เก้ (Moltke) เสนาธิการคนสำ-

วิจารณ์หนังสือ

คัณของปรัสเซีย เขายอมรับการตัดสินใจของบิสมาร์ค เพื่อประโยชน์ทางการเมืองเป็นใหญ่แม้ว่าจะขัดกับการได้เปรียบเสียเปรียบทางการทหารก็ตาม แต่ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 1 ผู้บัญชาการทหารเยอรมันไม่คำนึงถึงหลักการนี้และบีบบังคับให้คณะรัฐบาลยอมตามความมุ่งหมายทางการทหารจนกระทั่งส่งผลให้เกิดความระส่ำระสายทางการเมืองภายในประเทศจนเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้แพ้สงคราม

ในขณะที่โจมินิ (Jomini) นักยุทธศาสตร์รุ่นเดียวกันเชื่อว่าการรบนั้นเป็นเกมกีฬาทางวิทยาศาสตร์ มีกฎเกณฑ์พื้นฐานของการรบ เพราะฉะนั้นสามารถจะคิดตั้งกฎและประยุกต์ใช้ได้ในทุกกรณี เขาให้ความสำคัญกับการวางแผนการรบล่วงหน้า แม้ว่าจะยังไม่มีสงครามก็ตาม โจมินิเชื่อว่าความสำเร็จเกิดขึ้นได้แน่นอนถ้าเลือกแนวทางเทคนิคที่ถูกต้อง แต่เคลาสวิทซ์ไม่เชื่อว่าจะมีสูตรสำเร็จที่จะนำไปประยุกต์ใช้ได้ในทุกกรณี เขาคิดว่าสงครามเหมือนสถาบันทางการเมืองอื่น ๆ มีการเปลี่ยนแปลงแตกต่างอยู่เสมอ ไม่ได้เป็นเรื่องที่จะวัดหรือชี้เหตุผลได้เสมอไป เขายินกรานให้คำนึงถึงองค์ประกอบที่สำคัญของสงคราม คือ สิ่งที่ไม่รู้ปรธรรมและไม่อาจจะวัดคำนวณได้ เช่น เรื่องโชคที่อธิบายไม่ได้อันเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เรื่องพฤติกรรมของทหารในเวลา และ สถานการณ์ที่ไม่แน่นอน เขาเห็นว่ากฎเกณฑ์ต่าง ๆ ไม่ใช่ร่างร่างที่จะสนับสนุนช่วยเหลือทหารในการรบ แต่เป็นวิธีการในการศึกษาที่จะนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้นำทางทหารในอนาคต เป็นเรื่องนำทางไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเอง

ในหนังสือเล่มนี้ เคลาสวิทซ์อธิบายไว้ว่า สง

ครามมีอยู่สองลักษณะ คือ สงครามที่มุ่งจะเอาชนะฝ่ายศัตรู เพื่อจะทำลายล้างประเทศนั้นไม่ให้เหลือหน่วยการปกครองไว้ หรือเพื่อให้ศัตรูยอมรับข้อเรียกร้องทุกประการโดยไม่มีเงื่อนไข กับสงครามอีกลักษณะ คือ รบเพื่อเอาดินแดนบางส่วนเพื่อจะรักษาไว้ หรือเอาไว้ต่อรองในการเจรจาสงบศึก การรบไม่ว่าจะใช้ยุทธวิธีสงครามทำลายล้าง (War of Annihilation) หรือสงครามที่ทำให้หมดกำลัง (War of Attrition) จะต้องทุ่มเทกำลังรบเต็มที่ เมื่อมีจุดมุ่งหมายจำกัดไม่ได้หมายความว่าต้องพยายามอย่างจำกัดจำเขี่ยไปด้วย เคลาสวิทซ์ยืนยันว่าวิธีที่จะทำให้ได้ชัยชนะอย่างรวดเร็วที่สุดคือการใช้กำลังทั้งหมดเท่าที่จะทำได้ เขาออกจะสงสัยทฤษฎีของโจมินิที่ว่าการเล่นการต่อสู้ที่ดีที่สุด เคลาสวิทซ์เห็นว่าการตั้งรับอาจจะดีกว่าในทางด้านขวัญและกำลังใจ คนที่ถูกบุกถูกมักจะได้รับความคิดเห็นเห็นใจ และมีกำลังใจแน่วแน่ที่จะต้องต่อสู้เพื่อป้องกันดินแดนของตนเอง “การรักษาไว้ย่อมจะง่ายกว่าการเข้ายึดเอาไว้” แต่ถ้าฟังการถอยทัพและการอพยพโยกย้ายไม่สามารถทำให้ชนะศึกได้ เคลาสวิทซ์แนะนำว่าในเวลาที่เหมาะสมและในสถาน-

วิจารณ์หนังสือ

การันตีที่เหมาะสม กองทัพจะต้องเปลี่ยนการตั้งรับเป็นการรุกและตั้งเป้าหมายไว้ที่การทำลายล้างกองกำลังสำคัญที่สุดของศัตรู เขายังเน้นว่ากำลังใจนั้นที่จริงแล้วสำคัญยิ่งกว่ากำลังกาย เขาเปรียบกำลังกายเหมือนด้ามดาบ ส่วนกำลังใจนั้นประดุจคมดาบที่เป็นประกายวิบ การฆ่าข้าศึกไม่สำคัญเท่ากับการทำลายความกล้าหาญของทหารเหล่านั้น เมื่อใดก็ตามที่พลังใจจะต่อต้านฝ่ายศัตรูถูกบดขยี้แล้ว นั่นหมายถึงชัยชนะอย่างแท้จริง จากคำของเคลาสวิตซ์นี้เองที่เป็นที่มาของคำกล่าวที่รู้จักกันดีว่า “A battle is never lost unless the army’s spirit is defeated.”

ในเวลาที่เราเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ยังมีอยู่ไม่กี่เล่ม On War เป็นหนังสือที่ก้าวหน้ามากที่สุดให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำความคิดจากแผนกระดาศให้เป็นจริงขึ้นมา “การกระทำต่าง ๆ ในสงครามนั้นเหมือนการเคลื่อนที่ในสภาพที่มีแรงต้านทาน เปรียบได้กับการเคลื่อนไหวที่ง่ายและเป็นธรรมชาติที่สุดคือการเดิน ไม่อาจจะทำได้ง่าย ๆ ในน้ำ ในสงครามก็เช่นกัน เป็นสิ่งยากลำบากที่จะพยายามทำสิ่งธรรมดา ๆ ให้ได้ผลแม้แต่จะแค่พอใช้ได้ก็ยากเต็มที” เขาเรียกอุปสรรค

ที่จะกีดขวางการปฏิบัติการทั้งหลายว่า Friction ซึ่งเขายกตัวอย่าง เช่น ขีดจำกัดของสภาพร่างกายทหารที่แตกต่างกันไป ความกล้าหาญและสติปัญญาของนายทหารผู้นำกองกำลังย่อย ข้อมูลข่าวสารที่ไม่พอเพียงหรือไม่แม่นยำ สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้การรบจริง ๆ ต่างไปจากแผนการรบในแผ่นกระดาศ

จากประสบการณ์ของเคลาสวิตซ์เขาเห็นว่าพลังของมนุษย์เป็นหัวใจของศาสตร์แห่งการสงคราม เขาเชื่อเรื่องอัจฉริยะบุคคลในความหมายที่ว่า เป็นผู้มีความกล้าหาญและเฉลียวฉลาด มีจิตใจแน่วแน่ มีสัญชาตญาณในการตัดสินใจที่ถูกต้อง เป็นคนที่มีใจเข้มแข็ง บึกบึนอดทนและอดกลั้นต่อสภาพอ่อนแอของร่างกาย เขาเชื่อว่าผู้นำทหารที่เป็นอัจฉริยะ เป็นส่วนสำคัญในการมีชัยชนะ *อาวุธที่ดีกว่า หรือแผนการรบที่ดีกว่า* อาจจะนำชัยมาให้ได้ถ้าปราศจากผู้นำที่สามารถ เขาแนะนำว่าไม่ควรเอาใจใส่เรื่องวิทยาศาสตร์เครื่องยนตร์กลไกหรือการคำนวณมากไปกว่าการกระทำของทหารในเวลาที่สับสน ซึ่งเขาถือว่าเป็นส่วนสำคัญที่แท้จริงในการสงคราม ความคิดของเคลาสวิตซ์ที่ขึ้นชมศักยภาพของมนุษย์นี้เองเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ความคิดของเขาเป็นที่ชื่นชอบในหมู่ทหารเยอรมันสมัยคริสต์วรรษที่ 19 และ ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 ที่ส่วนใหญ่มาจากตระกูลเจ้าของที่ดินที่มีแนวคิดอนุรักษนิยม

เคลาสวิตซ์มีความสนใจอยู่ที่กองทัพบก เขาไม่ได้นึกถึงความสำคัญของอำนาจทางทะเลที่เห็นอยู่อย่างชัดเจนในสงครามนโปเลียน ความที่เขาเติบโตในปรัสเซียซึ่งเป็นรัฐที่ไม่มีพรมแดนติดทะเลและไม่เคยมีประสบการณ์การรบทางทะเลทำให้เขามองข้ามบทบาทของกองเรืออังกฤษในการต้านทานการแผ่ขยาย

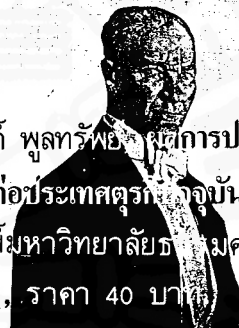
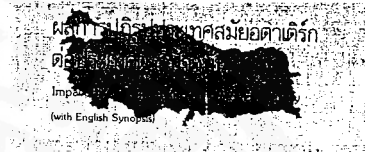
วิจารณ์หนังสือ

อำนาจของโปเลียน ทั้งไม่ได้คำนึงถึงการประสานงานของกองทัพบกและกองทัพเรือในการรุกรบเพื่อป้องกันประเทศหรือพิชิตข้าศึก อย่างไรก็ตามเป็นธรรมดาที่ความคิดของเขาจะถูกจำกัดอยู่ในกรอบที่มีปรัสเซียเป็นแบบอย่างอยู่ นักยุทธศาสตร์คนอื่น ๆ ในสมัยเดียวกันก็ไม่ได้สนใจจะศึกษาบทบาทของกองทัพเรือเท่าใดนัก กระทั่งต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 จึงจะมีผู้สนใจกล่าวถึงอำนาจทางทะเลว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับความมั่นคงและมั่งคั่งของชาติมหาอำนาจ และส่งผลให้เยอรมันเกิดความตื่นตัวในการสร้างแสนยานุภาพทางทะเลบ้าง

หนังสือว่าด้วยการสงครามของเคลาส์วิทซ์เล่มนี้ แม้ว่าจะเขียนขึ้นตั้งแต่ช่วงแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 19 แต่ยังเป็นหนังสือที่ผู้สนใจเรื่องประวัติศาสตร์การทหารของยุโรปจำเป็นต้องอ่าน เพราะเป็นงานเขียนชิ้นสำคัญที่มีอิทธิพลต่อนักการทหารของยุโรปในสมัยต่อมา เคลาส์วิทซ์เมื่อมีชีวิตอยู่เคยเขียนไว้ว่า เป็นความทะเยอทะยานของข้าพเจ้าที่จะแต่งหนังสือสักเล่มที่จะไม่ถูกลืมไปในปีสองปี และอาจจะมีคนสนใจเรื่องนี้หยิบมาอ่านมากกว่าหนึ่ง ถ้าเขารู้ด้วยญาณใดก็ตามคงจะแปลกใจไม่น้อยที่จนป่านนี้หนังสือของเขายังคงมีผู้กล่าวขวัญถึงอยู่ แม้เวลาจะผ่านไปกว่าร้อยปีแล้วก็ตาม

สุกัญญา บำรุงสุข

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ศรีสุรางค์ พูลทรัพย์ แปลการปฏิรูปประเทศสมัย
อตาเติร์กต่อประเทศตุรกีปัจจุบัน. กรุงเทพฯ
โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532,
70 หน้า, ราคา 40 บาท

มุสตาฟา เคมาล ผู้ที่รัฐสภาตุรกีได้มีมติมอบนามสกุล อตาเติร์ก แปลว่า “บิดาของชาวเติร์ก” ให้เมื่อปี ค.ศ. 1934 นับว่าเป็น “รัฐบุรุษ” คนสำคัญ และอยู่ในจิตสำนึกของประชาชนชาวตุรกีตลอดมา เนื่องจากเขาเป็นผู้ฟื้นฟูจักรวรรดิออตโตมัน ที่เคยยิ่งใหญ่ในคริสต์วรรษที่ 17 และได้เสื่อมทรามลง จนชาร์นิโคลัสที่ 1 ของรัสเซีย เปรียบเปรยว่า “เป็นคนป่วยของยุโรป” ขึ้นมาเป็นประเทศตุรกี ดังที่เราได้รู้จักในปัจจุบันนี้

ในสายตาของนักการเมือง นักเขียนของไทยในอดีต (หรือแม้แต่บางท่านในปัจจุบันก็ตาม) มักจะมอง เคมาล อตาเติร์กว่า “เป็นจอมเผด็จการ” บ้าง “นักปฏิวัติหมายเลขหนึ่งของโลก” บ้าง หรือ “ผู้เผด็จการแห่งตุรกี” บ้าง ดังนั้นใน “สายตา” ของคนไทยจึงมองภาพของ “อตาเติร์ก” ก่อนข้างจะเป็น “แง่ลบ” ไป แต่ถ้าจะกลับมองภาพของอตาเติร์กใหม่ อย่างเป็นระบบดังเช่นหนังสือเล่มนี้ อาจจะพบ “มุมมองใหม่ ๆ” ของอตาเติร์กก็ได้

วิจารณ์หนังสือ

ในจำนวน 70 หน้า (รวมรูปภาพและแผนที่) ของหนังสือเล่มนี้ นอกจากจะเป็นเนื้อหาภาษาไทย จำนวน 53 หน้าแล้ว ก็ยังมีสรุปย่อเป็นภาษาอังกฤษ อีก 7 หน้า ดังนั้นในภาคภาษาไทย ผู้เขียนได้แบ่งเนื้อหา เป็น 5 บท บทแรก เป็นบทนำ กล่าวถึงความคล้ายคลึง ของประวัติศาสตร์ตุรกีว่าคล้ายคลึงกับประวัติศาสตร์ ไทยในประเด็นใดบ้าง เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้อ่านเกิด ความคิดเปรียบเทียบต่อไปว่า “การปฏิรูปสมัยอตา-เติร์ก มีความคล้ายคลึงกับการปฏิรูปต่าง ๆ ในประเทศไทยในสมัยเดียวกันมากน้อยเพียงใด”

ในบทที่ 2 ก็เป็นการปูพื้นฐานของประเทศตุรกี ก่อน โดยกล่าวถึงที่มาและลักษณะความสำคัญของ จักรวรรดิออตโตมัน ตลอดจนถึงสาเหตุที่สถาบัน สุลต่าน-คอลีฟะเสื่อมอำนาจลง อันนำไปสู่จุดจบของ จักรวรรดิออตโตมันในที่สุด ก่อนหน้าที่จะกล่าวถึง ประวัติและผลงานของเคมาล อตาเติร์กในบทที่ 3 ก็มีภาพของหัวหน้านายเติร์ก เช่น เอนเวอร์ ปาชา และ ทาลัต ปาชา ที่ได้หนีออกนอกประเทศไปเมื่อฝ่าย สัมพันธมิตรมีชัยชนะในสงครามโลกครั้งที่ 1 ส่วนใน บทที่ 3 เคมาลและการต่อสู้เพื่อตุรกี ประกอบไปด้วย

ประวัติย่อของเคมาล อตาเติร์ก และสภาพการณ์ของ ตุรกีในขณะนั้น ที่ทำให้เคมาลตัดสินใจเข้ามาปฏิรูป ประเทศ

ในบทที่ 4 เคมาลและการปฏิรูปประเทศตุรกี ก็ กล่าวถึงหลัก 6 ประการของการปฏิรูปหรือที่เรียกกัน ว่า **ลัทธิเคมาล (KEMALISM)** ว่ามีอะไรบ้าง หลังจาก กล่าวถึงลักษณะสำคัญของการปฏิรูปของเคมาลแล้ว จึงกล่าวถึงสาเหตุและลักษณะของการปฏิรูปแต่ละด้าน โดยผู้เขียนหยิบยกมาพิจารณาเป็นข้อ ๆ โดยกล่าวถึง สาเหตุและวิธีการดำเนินการในปัญหานั้น ๆ ของเคมาล เนื่องจากการปฏิรูปของอตาเติร์กนั้นย่อมจะได้รับการ คัดค้านและต่อต้าน จากผู้สูญเสียอำนาจและผลประโยชน์ ผู้เขียนจึงวิเคราะห์ถึงคุณลักษณะพิเศษของ เคมาล และเครื่องมือที่ช่วยเขาในการดำเนินการปฏิรูป ด้วย

ส่วนบทสุดท้ายนั้นเป็นบทที่สำคัญ คือผลการ ปฏิรูปอตาเติร์กต่อตุรกีปัจจุบัน กล่าวถึงผลงานการ ปฏิรูปที่ได้รับการสืบทอดมาโดยอนุชนรุ่นต่อมา ที่ว่า บทนี้สำคัญก็เพราะว่าในงานเขียนเกี่ยวกับเรื่องราวของ อตาเติร์กและผลงานของเขา มักจะบรรยายเฉพาะสมัย

วิจารณ์หนังสือ

ที่เขามีชีวิตอยู่เท่านั้น แต่มิได้มีการวิจัยต่อไปว่า ผลงานของเขาได้รับการสืบทอดต่อเนื่อง สิ้นสุดหรือเปลี่ยนแปลงไปอย่างใดบ้าง โดยเฉพาะนโยบาย “สันติภาพในบ้านเมืองและสันติภาพในโลก” ที่อตาเติร์กประกาศใน ค.ศ. 1931 ก็ยังไม่มีใครกล่าวถึงเท่าใดนัก สุดท้ายในบทนี้ผู้เขียนก็ยังให้ภาพ “ความแตกต่างระหว่างตุรกีกับประเทศตะวันออกกลางอื่น ๆ” ที่ทำให้วิเคราะห์สถานการณ์ของโลกในปัจจุบัน โดยเฉพาะในปัญหาของประเทศตะวันออกกลางได้ด้วย

จากการที่ผู้เขียนได้ศึกษาผลงานการปฏิรูปของอตาเติร์กอย่างเป็นระบบนี้ จึงเกิด “มุมมองใหม่” ในการมองภาพผู้นำ “ผู้ซึ่งชาวตุรกีเทิดทูน” (จากคำแปลความนำ หน้า (12)) จึงไม่แปลกอะไรเลยที่ ขณข เอกอัครราชทูตตุรกีประจำประเทศไทย และเจ้าหน้าที่สถานเอกอัครราชทูตตุรกี ได้ให้ความสนับสนุนผู้เขียนในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ขึ้นมา

ประภพ เบญจกุล

นักศึกษาปริญญาโทสาขาประวัติศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์